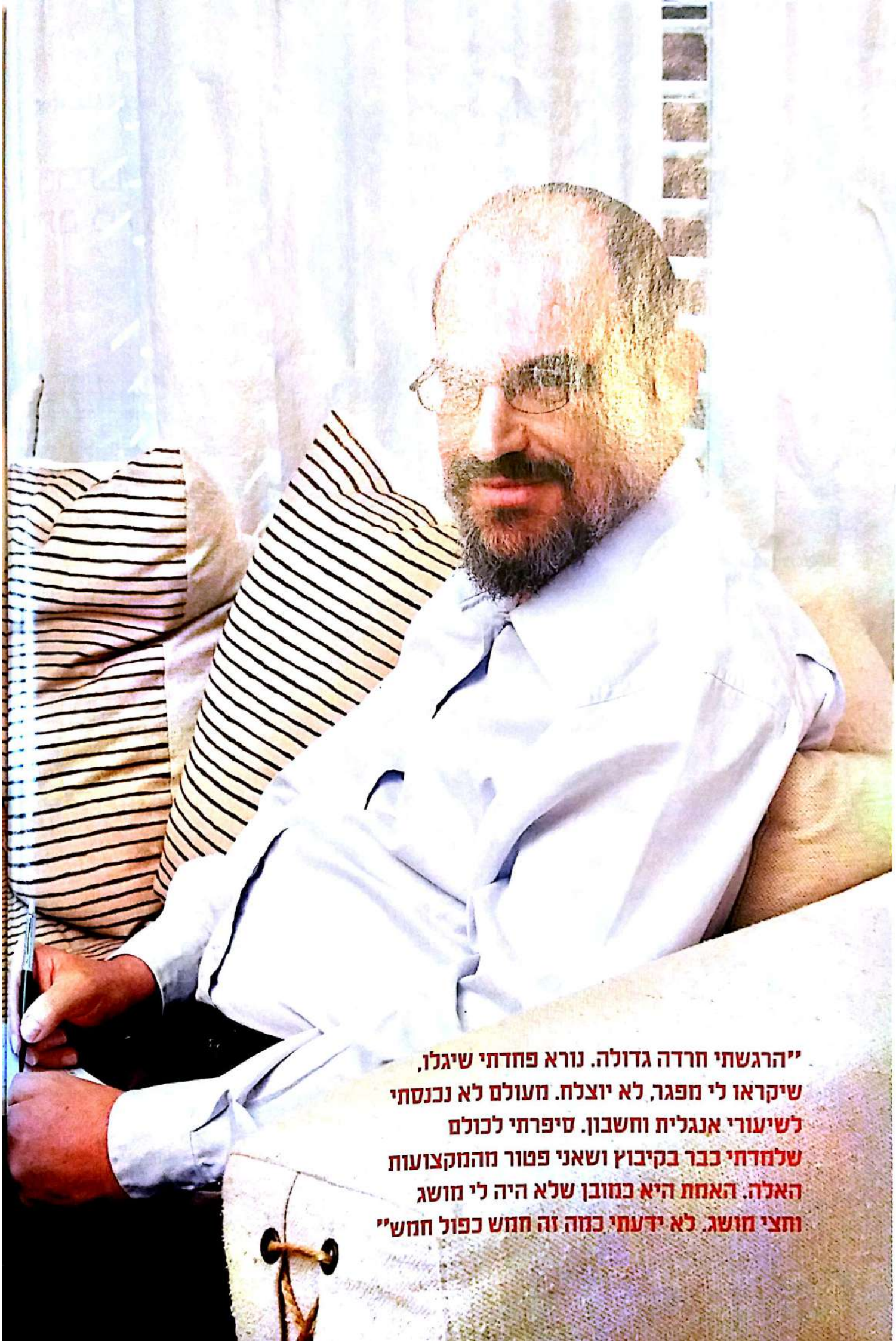


"הרגשתי חרדה גדולה. נורא פחדתי שיגלו, שיקראו לי מפגר, לא יוצלח. מעולם לא נכנסתי לשיעורי אנגלית וחשבון. סיפרתי לכולם שלמדתי כבר בקיבוץ ושאני פטור מהמקצועות האלה. האחת היא במובן שלא היה לי מושג וחצי מושג. לא ידעתי כמה זה חמש כפול חמש"

השליח

בילדותו הגדירו אותו כ"מפגר אינטליגנטי". לא הכירו אז את המונח דיסלקציה. עד שהיה בן 17 לא הצליח לקרוא אפילו מילה אחת, וכל השנים היה עסוק בהסתרת הסוד המכאיב מהסביבה ומחבריו. היום יש לאיש העסקים **מיכאל זרחין מכון המתמחה בטיפול בדיסלקציה ובלקויות למידה, ועל שמו רשומות כבר הצלחות רבות. הכל מניסיון חייו**

מאת ורדה הורביץ ■ צילום: אפרת שליטא־בונדי

לפני חודשים ספורים התקיימה בתל אביב פגישת מחזור י"ח של בית הספר הממלכתי "יהודה הלוי", ששכן פעם במרכז העיר. שלושים שנה חלפו. החבר'ה, בני 54 כיום, שמחו לפגוש זה את זה. בין הבאים היה גם מיכאל (מיקי) זרחין. בשלב מסוים הם נשאו דברים. גם זרחין. "ער גיל 16 לא ידעתי קרוא וכתוב", חשף באוזניהם את סודו הגדול. "איש מכם לא ידע, למעט המורה מלכה יריב. היא הייתה היחידה".

ואכן, איש מהם לא הבחין ולא ידע שזרחין סובל מלקות קשה, דיסלקציה ברמה חמורה ביותר. הפרופולאריות שצבר בזכות ההומור וכישרון החיקוי שלו הצליחו לחפות על מגבלותיו. אבל עמוק בתוכו קיננו תסכול, עצב ומועקה גדולה. "לא הייתה אז מודעות לבעיה. לא היה פתרון. כלום. לו היו יודעים, היו קוראים לי מפגר. חשתי מזה מאוד".

זרחין, איש עסקים, חוזר בתשובה, נולד למשפחה מסורתית עשירה מאוד, מאבות תעשיית הטקסטיל בארץ. הוריו היו בעלי תשלובת הטקסטיל "אדרת", קונצרן שהכיל כמה וכמה מפעלים, ובבית סבו התארחו ידידים טובים כמו ז'בוטינסקי, בגין, מרידור, בארד ועוד. כספים שנתמרמו בתצוגות אופנה שערכה משפחת זרחין היו הגרעין הכספי הראשון להקמת אגודת "ניצן" בתחילת שנות ה־60.

אביו, יוסף זרחין, נפטר לפני שש שנים. "הוא דיבר תשע שפות, היה איש ספר, לא הלך לישון לפני שקרא פרק בתנ"ך". אמו, אמי (א' סגולה), קראה בעיקר ספרות רוסית, ארץ מוצאה. יש לו אח בוגר ממנו, איש העסקים דן זרחין, ואחות, שרית בלונדר, עורכת ספרים.

למיכאל זרחין יש היום מכון ברמת גן המתמחה בטיפול בדיסלקציה ובלקויות למידה שונות, והוא מטפל גם בירושלים, במרכז הבינלאומי לקידום כושר הלמידה ע"ש פרופ' ראובן פוירשטיין. שיטות הטיפול והאבחון של זרחין נובעות מניסיון חייו ומהמסע האישי שהחל לעשות בימים שהמונח "דיסלקציה" היה ידוע רק לקומץ פסיכולוגים ואנשי חינוך. לפני שנתיים יצא לאור ספרו "השליחות שמעבר למילים", בהוצאת משרד הביטחון. בספר מגולל זרחין את סבלו כילד ואת תהליך השחרור מכבלי הדיסלקציה, עד לריפוי מוחלט. לא חייבים להשלים עם הלקות ולא צריך לעקוף את הבעיה אלא לפתור אותה – זו, על רגל אחת, תמצית השיטה.

אמרו שיש לי קווים אוטיסטיים

המכון שלו עמוס ספרים. ספרי קודש לצד קלאסיקה, מקור ליד ספרות מתורגמת, סיפורי הרבי מברלסב לצד דוסטויבסקי, וכמובן, ספרים מקצועיים העוסקים בלקויות למידה. עברית לצד אנגלית. קשה להאמין שפעם הוא פחד מספרים. "הם סמלו לי את הכישלון. בכל פעם שהייתי צריך לקרוא, התחשק לי לקרוע את הספר".

ער גיל חמש לא ריבר כלל. התעלם לגמרי מצבעים, תמונות, פרטים. נמנע, מה שאינו אופייני לילדים קטנים, משימוש בעפרונות או משרבוט בצבעים.

"בגן נתנו לנו להעתיק צורות, והייתה לי דחייה מזה. לא הסכמתי. אמי הציפה אותי באתגרים כמו נסיעה לחוף הים, הליכה ברחובות, צפייה בעגלות רתומות לחמורים וסוסים, מוכרי קרח ומחלקי חלב. אבל הגירויים הסביבתיים לא הועילו. הייתי אפאתי לחלוטין. התעלמתי מן הסובב אותי.

"בבית הספר, כשהילדים האחרים התחילו להבין אותיות, התעצבנתי כי לא הבנתי במה מדובר. אני זוכר את היום הראשון או השני בבית הספר, כשהמורה אמרה לכל ילד לגשת ללוח ולצייר. ניגשתי, לקחתי את הגיר, זרקתי אותו וברחתי. בדרך עשיתי במכנסיים וחטפתי חום, ויותר לא חזרתי. אמרתי לאמא שלי: 'בואי ניסע שנינו למקום רחוק. רק שנינו'. רציתי להיות רק איתה. העולם התחיל להיראות לי אכזרי.

"בגיל שש אמא לקחה אותי למומחה ללקויות למידה באנגליה, ד"ר אוניל. הוא קבע שאני ילד אינטליגנטי ופיקח שסובל מבעיה קשה בשם דיסלקציה. זו הייתה הפעם הראשונה שאמי שמעה את המונח. הדוקטור הוסיף ואמר שבשלב הזה לא יודעים איך לטפל בבעיה אבל הוא נטע בנו תקווה. אמר שאולי ביום מן הימים החוקרים ימצאו פתרון".

בילדותו נשלח זרחין למסגרות מיוחדות, כמו, למשל, בית הספר בקיבוץ גבעת חיים, המתואר בספרו כתקופה של סבל נוראי.

"למדו שם בעיקר ילדים בעלי קשיי הסתגלות וקשיי התנהגות חמורים. ואת הייתה קטסטרופה בשבילי. לא פעם חטפתי כיסא או ספר בראש. דברים קשים. הבעיה שלי לא טופלה. המקום הזה לא נתן שום

והמשך ◄



למטה: מיכאל בילדותו
משמאל: אמו, אמי זרחין

"אברם היה נהג ההסעות. הוא היה אוסף את הילדים מתל אביב לגבעת חיים. היינו מדברים המון בהסעה על כל מיני נושאים. הוא היה קרן האור שלי. זו הייתה הפעם הראשונה שאדם שלא מהמשפחה שלי התייחס אלי כאל ילד רגיל, לא חריג"

והמשך

מענה למצוקות שלי בתחום הקריאה והכתיבה", הוא מספר. "סבלתי מחוסר יכולת מוחלט לרכוש מיומנות בפענוח מילים. לא יכולתי לכתוב. ניסיתי, אבל זה יצא משובש. כתבתי עשר שגיאות במילה אחת. היה לי קושי בבניית משפט. גם אוצר המילים שלי היה מצומצם מאוד. התקשיתי להגות מילים ארוכות ולזכור מילים".

האבחונים, שהצביעו על ילד עם יכולות אינטלקטואליות, הביאו את המנחים והסביבה להגדרה חדשה. הוא מחייך, אבל הכאב ניכר בו עד היום. "הם הגדירו אותי כ'מפגר אינטליגנטי' או 'בעל קווים אוטיסטיים'".

יום אחד הזמין מנהל המוסד את אמו. "הוא אמר לה בנחישות: 'מיכאל לעולם לא יידע לקרוא ולכתוב', וזה מה ששכנע אותה סופית שמקומי לא שם. היא הביטה במנהל ואמרה לו: 'מי אתה שאתה קובע ככה? תגיד לי את זה כשמיכאל יהיה בן 18, לא בן 11'. הייתי מאושר כשהיא הוציאה אותי מהמקום ההוא".

● **בספר אתה מתאר קשר נפלא שנוצר בינך ובין נהג ההסעות.**

"אברם היה נהג ההסעות. הייתה לו 'אימפלה'. הוא היה אוסף את הילדים מתל אביב לגבעת חיים. היה חצי מאפיונר כזה. פעם, במקום לבית הספר, הוא לקח אותי לאכול גלידה בנתניה. היינו מדברים המון בהסעה על כל מיני נושאים. הוא היה קרן האור שלי. זו הייתה הפעם הראשונה שאדם שלא מהמשפחה שלי התייחס אלי כאל ילד רגיל, לא חריג".

למדתי רק שלוש שנים בבית ספר

לאחר שעזב את המוסד נותר זרחין בביתו. בעזרת מורה פרטית ששכרו הוריו החל לרכוש מיומנויות חסרות.

"המורה קראה לי סיפורים על ארצות רחוקות וסיפורי המקרא, ועולמי הרוחני החל להיפתח. באותה תקופה התיידדתי עם החלבן בשכונה. הייתי עזר לו להניח בקבוקי חלב ליד הדלתות ואוסף את הבקבוקים הריקים, ואצל הירקן שמעתי ויכוחים על אישים בפוליטיקה הישראלית ותילקתי להם ציונים, וחנות המכולת הייתה בית ספר לחשבון. למדתי להבדיל בין סוגי גבינות ומצרכים והיו לי גם חברים טובים בשכונה".

● **ואיך הגעת לבית הספר "יהודה הלוי"?**

"בכיתה ו' אמי הצליחה לשכנע את מנהל בית הספר לקבל אותי. על אף שאותיות ומילים גרמו לי הרדה, למדתי שם עד כיתה ח' ומדי יום אחר הצהריים, בין השעות ארבע עד שבע, הייתי הולך למורה מלכה, שחזרה איתי על מה שלמדו בכיתה. בסוף כיתה ח', כשנערך מבחן הסקר, לא הופעתי. חספתי חום. הורי לא לחצו. הם הבינו את הבעיה".

● **וכל הזמן הזה הסתרת מהחברים מה קורה איתך?**

"חייתי בשני עולמות. באנדרלמוסיה פנימית. הייתי ספורטאי מצטיין, בעל חוש הומור, מקובל, שובב, אהוב הבנות, מלך המסיבות. חייתי ממסיבה למסיבה של ימי שישי. אהבתי גם סרטים. אבי היה מספר לי מראש על מה הסרט, כדי שלא אצטרך להתמודד עם התרגום, וכך נהניתי. הייתי מקובל מאוד. ילד עם תלתלים, אופניים וכל מה שצריך". במסיבת המחזור האחרונה סיפרו המשתתפים על הבנות שהיו מאוהבות בזרחין. זרחין עצמו, היום גרוש ואב לבת, זוכר את הנערה שאהב בגיל 15. "השארתי לה פתק. כתבתי 'באהבה' והיא לקחה את זה קשה ועזבה אותי'.

"הרגשתי חרדה גדולה. נורא פחדתי שיגלו, שיקראו לי מפגר, לא יוצלח. מעולם לא נכנסתי לשיעורי אנגלית וחשבון. סיפרתי לכולם שלמדתי כבר בקיבוץ ושאני פטור כהמקצועות האלה. האמת היא כמובן שלא היה לי מושג חצי מושג. לא ידעתי כמה זה חמש כפול חמש. המורה והמנהל שיתפו איתי פעולה".

אחרי היסודי פנו כולם לבתי ספר תיכוניים נחשבים בתל אביב. זרחין פנה לתיכון אקסטרני.

"זה נחשב בימים ההם לדרגה ב', כמסגרות לחבר'ה שנפלטו ממערכות שונות, אבל אני הכרזתי בפני החברים שנמאס לי ממסגרות מקובלות, בתקווה שהתירוץ הקלוש הזה יעבוד. הם קנו את זה. הלכתי לאקסטרני. בעצם, לא היתי שייך כבר לשום מסגרת והייתי צריך עיסוק כדי לענות לכל מי ששאל 'מה אתה עושה'. לא הייתה ברירה. באופן רשמי למדתי רק ו'-ז'-ח'. שלוש שנות לימוד בסך הכל במשך כל השנים".

● **לא ייאמן.**

"זה כאב עצום. זו תחושה של חנק. אתה יודע שיש לך הרבה עוצמות, אבל הסביבה מתייחסת אליך בצורה הפוכה כי אין לך יכולת ביטוי. כששואלים אותך שאלה, אתה יודע את התשובה אבל לא תמיד היא יוצאת בשליפה, והשפה שלך אינה עשירה, ואתה משבש שמות. אתה מרגיש שלאף אחד אין זכות לצחוק עליך, אבל מה לעשות, זה העולם".

המומחים בארה"ב הצילו אותי

בן 16 היה כבר מיואש. "לא היה פסיכיאטר, פסיכולוג או נוירולוג שלא זכה לביקור של אמי", הוא מספר. "אמא, באינטואיציה הנשית שלה, הרגישה שלא צריך להשלים עם מה שקורה. היא לא התייחסה לזה כאל נכות, אלא ממקום של עוצמה. היא אמרה: 'אני צריכה לעשות הכל בשביל הילד שלי'. במשפחה הקרובה חשבו שאני עצלן ושהיא סתם מפנקת אותי, והייתה קנאה וצרות עין, אבל זה לא עניין אותה. היא הייתה פנתר".

בסוף שנות ה-60 נמצא לו אופק חדש. "במסע חיפושיה גילתה אמי כי בארצות הברית חי ד"ר ג'רי גטמן, חלוץ בתחום הדיסלקציה שפיתח את תורת 'הראייה ההתפתחותית'. היא שלחה לו מכתב שבו גוללה את מסכת הייסורים שלי, והוא הזמין אותנו לבוא אליו מיד למרות התורים האדירים שהמתינו לו. הוא ראה בי מקרה מאתגר בגלל הפער בין האינטליגנציה לבין אי היכולת המוחלטת לקרוא ולכתוב. היה לי מזל גדול".

ד"ר גטמן אבחן את הנער והפנה אותו מיד לעוזרו, ד"ר סטנלי אבלמן. "הם הצילו אותי", חוזר זרחין ואומר. השניים נחשבו בשנים ההן למומחים בנושאי לקויות למידה בארצות הברית. הנחת היסוד שלהם הייתה, שהפרעות קריאה אצל דיסלקטים נובעות מ"קצר" הגורם לשיבוש בתיאום שבין העין, האוזן ומרכז הויכרון והשליטה במוח. טיפול אמור לחבר בין שלושת האיברים."שלוש היכולות האלה קיימות אצל כל ילד אבל לא אצל כולם התהליך מתרחש כמו שצריך", מסביר זרחין, "זה כמו קלט-פלט, ובמהלך העיבוד והפלט חל שיבוש". כמו כן, התייחסה תורתו של אבלמן לחמשת החושים, היוצרים של'מות הדרושה לתפקוד. "כשניצר אי תפקוד של אחד החושים, צריך לנצל את החושים הבריאים כדי להתגבר על הלקות".

אבחונים רבים עבר שם. למשל, אבחון אופטומטרי מעמיק ויסודי של מערכת הראייה. התברר כי למרות ראייתו התקינה, הוא איננו מסוגל לקלוט נתונים הנוגעים לגודל, צבע, צורה ומרחק של אובייקטים. "לכן, כשנדרשתי מבהיר (זוהי בעיה אופיינית לדיסלקציה, שבה המוח אינו מקבל את הסימנים לאחר מכן הוכנה לו תוכנית שהותאמה לצרכיו האישיים ולקצב התקדמותו.

התוצאות לא איחרו לבוא. "תוך שמונה חודשים התחלתי לצייר, להבחין בצורות, בממדים, במידות, בחלקי מילים, בעיצורים, בתנועות, בהברות. התחלתי לכתוב". חייו השתנו.

בגיל 17 שב לארץ אבל נשאר בקשר רצוף עם מטפליו. "הם אמרו לי: 'תעשה בעולם מה שלמדת מאיתנו, ואתה תהיה אחד מהטובים'".

דמותה של אמו מכובבת בחייו כמו גם בספרו. "למען האמת, הייתי ילד די

מפונק והיא גוננה עליי. אני זוכר שפעם באתי הביתה ובכיתי כי הרביצו לי. הייתי בן שש והיא צעקה עליי שלא אבכה, ולמחרת באה הביתה עם שני זוגות של כפפות בוקס ועשתה איתי בוקס־נג. היא אמרה לי: 'כש־מרביצים לך, זה מה שתעשה', ומאז לא הרביצו לי". בשנת 1963, הוא מספר, הייתה אמו בין מקימי אגודת "ניצן". "קיבלתי מהם מכתב הוקרה על ספרי, ונאמר בו כי הספר משמש השראה ודוגמה לכל אלה המתקשים בכל תחום שהוא".

● **אתה זוכר את הספר הראשון שביימת לקרוא?**

"בטח", הוא משיב בהתלהבות של ילד, "זה היה 'האחים קרמזוב' של דוסטויבסקי. אני זוכר שתוך כדי קריאה הרגשתי שאני כובש את האוור־סט. פרק ועוד פרק, ולא האמנתי שזה קורה לי. דיברתי על הספר עם כל העולם, אנשים לא הבינו למה אני כל כך מתפעל".

אחוזים, מסים וחזרה בתשובה

בגיל 18 התגייס. הוא שירת בנח"ל ובחיל הנדסה, והיה בגרעין שהקים את כפר חרוב ברמת הגולן. לאחר שחרורו החל לעבוד במפעל הטקסטיל המשפחתי כאיש מכירות ושיווק. עדיין התקשה במתמטיקה בסיסית וב־קריאת טקסטים מורכבים, והמשיך להתאמן עם מומחה נוסף בתחום, ד"ר אלן קיי. אימונים מפרכים, תרגול אין סופי בפיתוח היכולת לקשר בין נתונים, פעולות, ביטויים השבוניים פשוטים כמו חיבור וחיסור וכפל וחי־לוק. "בגיל 22 התחלתי להתמודד עם אחוזים, מסים, חישובים מסובכים, כיאה לבן משפחה בעלת עבר עסקי מפואר".

באותה תקופה החל ללמוד מינהל עסקים באוניברסיטת תל אביב. אחר כך למד גם פילוסופיה יהודית באוניברסיטת בר אילן. "לא הגעתי עד לתואר בגלל חרדה וטראומות ממבחנים, אבל החשיפה ללימודי יהדות הביאה אותי להעמיק בתורה וללמוד ביתר רצינות". בגיל 28 נעשה דתי. היום הוא מגדיר את עצמו כ"דתי מתון, עם רגליים על הקרקע והראש בשמים, כמו סולם יעקב".

לפני שלוש שנים החליט לעזוב הכל ולסייע לסובלים מלקויות למידה ודיסלקציה. נוסף לשיטות שבהן התנסה בעצמו, פיתח שיטה משלו. הוא משלב בטיפול מציאה של שפה ייחודית לכל מטופל, אבחונים המבוססים גם על התבוננות אינטואיטיבית במטופל, לימוד של שילוב ותיאום בין החושים לבין היכולת הקוגניטיבית של המטופל, עבודה על קשר בין מטפל ומטופל, שיחות על נושאים שונים, פעילות מוטורית המחזקת ומשחררת מחסומים נפשיים, עבודה על עיבוד סימנים חזותיים ומיקוד העיניים ועבודה רבה סביב הביטחון העצמי.

"אני זוכר שכשנפגשתי עם פרופ' אבלמן רקעתי ברגליי ואמרתי לו באנגלית 'אתה תעשה שאני אקרא'. זה מה שאני עושה היום עם ילדים. קודם כל, אני גורם להם לרצות לקרוא. חשוב לתת לילד דיסלקטי תחושה שכל החיים לפניו. זה עובר".

● **עזבת את עסקיך?**

"אין לי היום אותה בהירות עסקית שהייתה לי, כיוון שאני שקוע בעולם של ילדים. אני עושה היום כל דבר רק בשלמות וברצינות ואין באפשרותי להתמסר לשני הדברים המנוגדים האלה יחד. כשאתה מטפל באוכלוסייה שמתמודדת עם רגשות קשים, אתה שם את העסק בצד".

● **ואין רגעים מתסכלים שאתה חושב לחזור ולהיות איש עסקים?**

"לא נולדתי איש עסקים, אבל כן נולדתי דיסלקטי. השקעתי כוחות ביציאה מהמצב הזה, ואני מאמין שחוננתי בכוחות נפש ולב כדי להיות לעזר לאלה שמייחלים לפתרון הבעיה. כאיש עסקים, זו טובת הנאה אישית שלי ואני אחד ממיליארדים. אין מה להשוות את זה למה שאני עושה היום. אני מרגיש שאני בונה וחווה בכל יום פלא חדש".

הוא מבקש שאקרא באלבומו כמה ממכתבי התורה שהוא מקבל. חלקם כתובים בכתב יד עגול, יפה, כתיבה תמה של התחלה. לא כולם ילדים. ישנם מבוגרים שבמשך שנים נושאים את הלקות כמטען כואב ומגיעים לטיפול באמצע חייהם. "הייתי כמעט אפס אפסיים", כותב לו ילד בגיל בר מצווה, ואישה שנישאה כותבת לו בסיום הטיפול בה "אני לא יכולה להיות שמחה יותר מזה". זרחין ממהר להגיד: "זו לא הצלחה שלי, אני רק השליח".

● **גם לספרך קראת "השליחות שמעבר למילים". למה?**

"כי אם מישהו מקוראי הספר ימצא בסיפור שלי כוח, הרי זו השלי־חות שלי. זה כאילו שקיבלתי פיקדון יקר שאני צריך לפרוט אותו. לו פגשתי את ד"ר אבלמן ואת ד"ר גטמן בשחר ילדותי, היו נחסכים ממני וממשפחתי קשיים רבים.

"אני מרגיש שתפקידי היום לשדר לילדים הדיסלקטים את האמונה שהם לא חריגים. לפעמים, כשאני פוגש אדם דיסלקטי, חסר תקווה, אני מושיב אותו על כורסה ומספר לו את הסיפור שלי. אחר כך מתחילים לעבוד". ■